

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО СЕКТОРУ

*Мандич О.В., к.е.н., доцент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Вирішення продовольчої проблеми в Україні вимагає створення умов для побудови гармонічного, збалансованого, пропорційно розвинутого аграрного ринку. Разом з тим, зважаючи на завдання економічного розвитку країни та її економічного потенціалу, сільське господарство відіграє роль одного з головних джерел поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів. При цьому ефективність протікання всіх виробничо-комерційних, фінансових, маркетингових та логістичних процесів на аграрному ринку зумовлена рівнем розвитку структури ринку та його інфраструктурної складової, який опосередковується через процедури функціонування та використання каналів розподілу продукції на ринку.

Запроваджена в 1991-1994 роках ліберальна модель ринкових відносин стосовно агропромислового виробництва зумовила занепад сільського господарства. Тож невідповідно потрібна була переоцінка концепції ринкових відносин в аграрному секторі, напрацювання нових напрямів формування окремих сегментів ринку й у цілому ринкового механізму, спираючись на історичний і світовий досвід.

Дослідники сходяться в думці, що за своїм змістом ринкові відносини, які засновуються на пріоритеті попиту і пропозиції, розвитку конкуренції, покликані активізувати виробничу і комерційно-підприємницьку діяльність з метою задоволення потреб споживачів продукції і послуг, підвищення ефективності виробництва, економії матеріально-технічних ресурсів, фінансів і праці. В результаті ринкових перетворень повинна зростати можливість переходу на сучасні прогресивні технології, підвищення конкурентоспроможності та якості продукції. Однак, на практиці аграрний сектор має лише локальні досягнення, тоді як по всіх

інших чинниках спостерігається хронічна збитковість виробництва й різке скорочення його обсягів.

Основні проблеми функціонування ринку аграрної продукції пов'язані з недосконалістю існуючої системи розподілу продукції, що застосовуються, недостатнім рівнем інтеграційних зв'язків між операторами сфери обігу та сфери виробництва на ринку, а також розбіжністю інтересів вказаних операторів.

Аграрний ринок, на якому оперують в якості постачальників-виробників сільськогосподарські підприємства можна характеризувати як ринок покупця. Це зумовлене дією наступних факторів. По-перше, аграрний ринок України є достатньо старим, розвинутим, а, відповідно, і структурованим. Тобто на ньому існує певна сформована роками та узгоджена ієрархія посередників з чітко окресленим набором функцій за рівнями. По-друге, робота товаровиробника з посередниками більш високого рівня ускладнена дією об'ємних факторів, зокрема, неможливістю створювати на підприємстві значимий для більш високого рівня ринкової інфраструктури обсяг товару. При цьому кількість виробників з точки зору дискретності обсягів є фактично мало обмеженою. Тому між ними виникають конкурентні відносини, найчастіше, у вигляді цінової конкуренції. Слід зазначити, що ціновий диктат спостерігається саме з боку перших посередників, адже вони зацікавлені в збільшенні своїх прибутків за рахунок зменшення закупівельної ціни.

Вирішення вказаних проблем можливе за рахунок певного регулюючого впливу з боку держави, який має бути спрямований на поглиблення інтеграційних зв'язків учасників ринку, впорядкування та гармонізацію їх інтересів та результатів діяльності, а також створення умов для переливу інвестиційних ресурсів зі сфери обігу до сфери виробництва. Адже без вирішення проблеми переливу коштів, що обертаються всередині кожного з існуючих каналів розподілу продукції, в бік товаровиробника, без створення умов для розширеного відтворення капіталу в сфері виробництва ми можемо не тільки не вирішити продовольчу проблему в країні, а й зробити власний аграрний ринок залежним

від імпорту, що є недопустимим з врахуванням вітчизняних виробничих можливостей.

Формування конкурентного середовища вимагає наявності достатньої кількості продавців та покупців, насиченості ринку товарами. Для розв'язання цієї проблеми потрібна структурна перебудова економіки, подолання її дефіцитного характеру та незбалансованості. Розв'язанню цих завдань сприятиме створення умов для функціонування аграрного ринку як невід'ємної частини національної економіки.

Серед таких найсуттєвіших умов виокремлюють:

- рівноправність всіх форм власності та господарювання, економічну незалежність суб'єктів господарювання, їхню економічну свободу та рівність;

- наявність і доступність достовірної і повної інформації про ринок;

- здатність контрагентів ринкових відносин впливати на рівень цін;

- наявність достатньої кількості продавців і покупців на ринку товарів, можливість вибору для суб'єктів ринкових відносин і конкуренції між ними;

- наявність законодавчої бази функціонування ринку;

- створення сучасної ринкової інфраструктури.

Наявність та дотримання цих загальних умов, на нашу думку, мають забезпечити оптимальне функціонування ринкових відносин, стабільність усієї ринкової системи.

Так, на думку П.Т. Саблука та В.М. Алексійчука, при розв'язанні завдань розвитку ринкових відносин також слід враховувати необхідність суттєвого підвищення ролі держави в регулюванні міжгалузевих відносин, специфіку агропромислового виробництва, поступовий розвиток ринкових відносин залежно від формування економічних умов та інфраструктури ринку [1].

Література: 1. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції (практичний посібник) / За ред. Саблука П.Т., Алексійчука В.М. та ін. — К.: ННЦ ІАЕ, 2000. — 234 с.